

موضوع جامعه‌شناسی، مطالعه‌ی گرایش‌های طبیعی آشکار انسان‌ها برای زندگی با یکدیگر و در گروه است. شناسایی و جهت‌دهی به این گروه‌ها، یکی از عالی‌ترین ویژگی‌های بشری است. **دروتی ایسکیل** چنین اظهار می‌دارد: «جامعه‌شناس، خصوصیات و ویژگی‌های گروه‌های انسانی، مانند خانواده، مدرسه، مکان‌های مذهبی (مثل مساجد و کلیسا) و غیره را بررسی می‌کند و در حقیقت می‌کوشد اثرات این‌گونه گروه‌ها را بر اعضای تشکیل‌دهنده‌ی آن‌ها تبیین کند، تغییرات رفتاری نمایانگر هر یک از اعضا را نمایش دهد و سرانجام بیان کند که دلیل رفتارهای گروهی افراد چه مواردی می‌تواند باشد.»

اگرچه به‌نظر می‌رسد، تشکیل گروه تمایل و گرایش‌های بسیار طبیعی در رفتار انسانی است، اما ظاهراً کودکان خردسال زندگی را به عنوان موجودی غیراجتماعی آغاز می‌کنند. زیرا آن‌ها در آغاز بی‌نهایت خودمحورند. به عبارت بهتر، تنها وجودی که از آن آگاهی می‌یابند، وجود خودشان است. به تدریج، طی تماس با دیگران و اطرافیان در محیط، و با یادگرفتن و رشد زبان، شناخت و درک کافی برای این تشخیص را پیدا می‌کنند که در این دنیا فقط خودشان وجود ندارند و تنها خود را محور قرار ندهند. در این گذر و تغییر شناختی، وابستگی‌های اولیه به سمت و سوی والدین هدایت می‌شود. در حدود سه سالگی، بسیاری از کودکان زمان کمتر و کمتری را با والدین خود و زمان بیشتر و بیشتری را با دیگر افراد سپری می‌کنند؛ شناسایی گروه آغاز می‌شود و امنیت و کنترل مهمی بر رفتار کودکان پیدامی‌کند. به کودکان از همین زمان باید کمک

شود تا از عضویت در گروه و از رفتارهای لازم برای کسب روابط گروهی مؤثر آگاهی یابند. به آن‌ها باید اجازه داد از طریق تجارب بین فردی مستقیم در همه‌ی سطوح و در برنامه‌های پیش‌دبستانی، از عهده‌ی این کار برآیند و خود را در گروه ببینند و عضویت و مشارکت در گروه را تجربه کنند.

بهترین انواع تجربه‌ها آن‌هایی هستند که انواع متنوعی از بازی‌ها را شامل می‌شوند. ویژگی‌های بازی کودکان را می‌توان به عنوان فرایند رشد و سلسله‌مراتبی توصیف کرد که در آن کودکان به تدریج کیفیت و کمیت تعامل اجتماعی با دیگر کودکان را گسترش می‌دهند. بر اساس دیدگاه **میلارد پارتین**، سطوح مختلف بازی که به اجتماعی شدن کودکان می‌انجامند، به شرح زیرند:

- ۱. بازی به تنهایی (منفرد):** کودک به تنهایی بازی می‌کند. حتی اگر کودکان دیگر نیز حضور داشته باشند، او چنان بازی می‌کند که گویی هیچ‌کس در آن‌جا حضور ندارد.
- ۲. بازی مشاهده‌گرانه:** به نظر می‌رسد کودک هنگام بازی کردن کودکان دیگر، به بازی آن‌ها با یکدیگر علاقه نشان می‌دهد. با وجود این، به بازی تنهایی خود بدون اتصال و پیوند واقعی با آن‌ها ادامه می‌دهد. تنها زمینه‌ی رفتار اجتماعی در فعالیت‌های وی، همان علاقه‌ی ظاهری به فعالیت و بازی کردن دیگر کودکان است.
- ۳. بازی موازی:** کودک به بازی کردن در نزدیکی کودک دیگر و با اسباب‌بازی و وسایل و مواد مشابه، ولی بدون برقراری تعامل شخصی، گرایش نشان می‌دهد. گاه‌گاهی، یکی از کودکان ممکن است به دیگری نگاه کند، ولی در بازی به او ملحق نمی‌شود. اعمالی چون

«شراکت» و «نوبت‌گیری»، تعامل اجتماعی کودکان را وسعت می‌بخشد.

۴. بازی از تباطی: کودک همراه با کودک دیگر بازی می‌کند و آن‌ها از وسایل، مواد و اسباب‌بازی‌های یکدیگر استفاده می‌کنند و در بازی او سهیم می‌شود. کودکان از وجود یکدیگر آگاهی دارند و هنگام بازی کردن با یکدیگر صحبت می‌کنند. اهمیت و معنی‌دار بودن اجتماعی این سطح از بازی‌ها در این واقعیت نهفته است که کودکان در این هنگام، صحبت کردن و گوش دادن به یکدیگر را با نیت و قصد آگاهانه آغاز می‌کنند.

۵. بازی مشارکتی: کودکان همکاری با یکدیگر را آغاز می‌کنند و نقش‌های فردی ویژه‌ای را در فعالیت خاص به عهده می‌گیرند. مقررات ویژه ممکن است بر فعالیت موردانتظار

جامعه‌شناسی در کودکان

کلیدواژه‌ها: جامعه‌شناسی، مشارکت، تجارب بین فردی، انواع بازی، تعامل اجتماعی.

دکتر مرجان گودرزی

با عروسک‌ها برویم و ببینیم که بچه‌های دیگر به یک دکتر نیاز دارند که از بیماران مراقبت کند.» و یا شرکت در بازی‌های نمایشی، می‌تواند کودکان را به یکدیگر نزدیک کند.

• ترتیبی اتخاذ کنید که کودکان طی روز و کارهای روزمره با هم در تکمیل فعالیت‌های گروهی شرکت کنند و کارها را به صورت جمعی تمام کنند؛ مثل انجام پروژه‌های هنری، پروژه‌های پخت‌وپز، فعالیت‌های باغبانی و کاشت دانه و مراقبت از گیاهان و سبزیجات، سرودخوانی، قصه‌گویی، ساخت‌وساز با شن و مکعب و ...

پی‌نوشت

1. Millard partem

مثل ماهی‌های آکواریوم، دانه پاشیدن برای پرندگان، آب دادن به گیاهان، یا پر کردن لیوان و یا پارچه‌های آبخوری. به این طریق، کودکان قویا به ارزش کارهای خود و مفید واقع شدن پی می‌برند و احساس بسیار مثبتی درباره‌ی کمک‌های مؤثر خود در گروه پیدا کنند.

• فضایی را ایجاد کنید که مشارکت و همراهی گروهی را مورد تشویق قرار دهد. به عبارت بهتر، به رفتارهایی که به رفاه و سلامت بیشتر گروه کمک می‌کند، پاداش دهید. زدن به پشت کمر کودک به آرامی یا نوازش وی و گفتن کلمات گرم و محبت‌آمیز، می‌تواند ادامه‌ی رفتار مشارکتی را در آینده تقویت کند.

• به کودکان کمک کنید، یکدیگر را در انواع فعالیت و بازی‌ها در کلاس ببینند. اظهارنظرهایی هم‌چون: «با هم به قسمت بازی

از هر کودک حاکم شود و اهداف گروهی و نه صرفاً فردی، اعمال آن‌ها را هدایت می‌کند. رشد اجتماعی مهمی که در این مرحله و گام‌بازی رخ می‌دهد، تمایل و گرایش به کار کردن همراه با کودکان دیگر در جهت هدف گروهی و مشارکت کردن در قالب و چارچوب مقررات توافق شده‌ی بین گروهی است.

از جمله فعالیت‌های شناخته شده‌ای که می‌تواند به عضویت مؤثر در گروه‌های اجتماعی منجر شود در فعالیت‌های جامعه‌شناختی زیر تشریح شده‌اند:

• به کودکان فرصت دهید تا به صورت گروه‌های دوتایی و یا گروه بزرگ‌تری، در انجام امور و کارهای معمول کلاس مشارکت داشته باشند؛ مثل مرتب کردن میز برای غذا خوردن و یا پیش غذا، غذا دادن به حیواناتی

